

8573

150

PAŃSTWOWY

T E A T R

AL DOLNOŚLĄSKI *MS*

W JELENIEJ GÓRZE

Państwowego Teatru *1956*
w Jeleniej Górze

Nr.:

PROGRAM

Lataunia

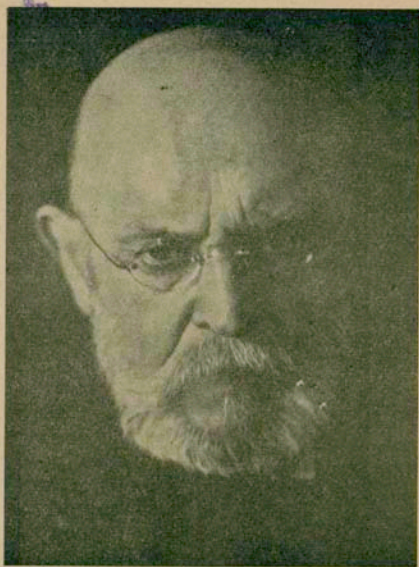

128

1956

PREMIERA 1 MAJA 1956 ROKU

Cena 1.20

ALOJZY JIRASEK

Alojzy Jirasek należy do największych pisarzy czeskich XX w., jest zarazem jednym z najwybitniejszych przedstawicieli kultury czeskiej w ogóle, reprezentując jej pierwiastki postępowe i narodowe. W chwili obecnej dzieło Jiráská przeżywa w ojczyźnie pisarza swój wielki renesans (w r. 1951 obchodzono w Czechosłowacji uroczyste stulecie urodzin pisarza), zasługuje więc na to, by w miarę pogłębiania się przyjaźni polsko-czeskiej zainteresował się nim i polski czytelnik i widz teatralny.

Urodził się w roku 1851 w Hronowie, w Czechach wschodnich, na pograniczu niemieckim. Pochodził z rodziny chłopskiej, ojciec jego był piekarzem. Zanim zaczął uczęszczać do szkoły, poznał z ust matki stare podania czeskie i dzieje rodzinnego miasteczka. Z ludem prostym stykał się chłopiec bezpośrednio, wśród ludu wzrastał. Ukończył wydział filozoficzny uniwersytetu w Pradze. W następstwie został profesorem historii.

Twórczość Jiráska kształtowała się pod wpływem idei narodowych i wolnościowych, szerzących się w społeczeństwie czeskim w siódmym dziesiątku lat XIX w. W owych latach załamał się w Austrii reżim absolutystyczny, wprowadzono reformy konstytucyjne, a czeski ruch narodowy, tłumiony bezwzględnie po roku 1848, odżywał na nowo i przybrał na sile.

Obok pracy pedagogicznej Jirásek od wczesnej młodości uprawiał działalność literacką w dziedzinie poezji, prozy — głównie historycznej i dramatu. Niezmordowana praca literacka pisarza zdobyła mu i niemały autorytet polityczny. Jirásek podpisał manifest pisarzy czeskich z r. 1917, który piętnując politykę wewnętrzną rządu wiedeńskiego, wzywał do walki o „Europę demokratyczną, Europę narodów wolnych i niezależnych”. W latach 1918—1925 był Jirásek senatorem. Śmierć pisarza w marcu 1930 r. pogrążyła cały naród w żałobie, pogrzeb jego stał się olbrzymią manifestacją narodową.

Rozległa działalność literacka Jiráska obejmuje około 200 pozycji ze wszystkich niemal rodzajów i gatunków literackich. Największe znaczenie mają jednak jego powieści historyczne. Starał się on na wielkich kartach przeszłości narodu wychować i ukształtować jego świadomość społeczną i patriotyzm. Ze szczególnym upodobaniem zwracał się do tematu buntów ludowych i ruchów masowych.

W „Skalakach” (1874 r.) przedstawia powstanie chłopów, które wybuchło w roku 1775 w Nachodzkem, skąd Jirásek pochodził.

PAŃSTWOWY TEATR DOLNOŚLĄSKI W JELENIEJ GÓRZE

KIEROWNIK ARTYSTYCZNY:
Maria Straszewska

D Y R E K T O R:
Władysław Ziemiański

KIEROWNIK LITERACKI:
Jan Nepomucen Miller

ALOJZY JIRÁSEK

LATARNIA

Komedia w 4 aktach

Przeład: Wanda Karczevska

O S O B Y:

Księżna — DANUTA MARKIEWICZ
Dworzanin — KLEMENS MYCZKOWSKI
Burgrabia — STANISŁAW BASIORA
Młynarz { WŁODZIMIERZ SAAR
 JERZY SMYK
Jego Babka { KATARZYNA FELDMAN
 IRENA ORZECKA
Hanusia { ANNA KAJETOWSKA
 OLGA KOSZUTSKA
Zajączek — bakatarz — WITOLD KONAR

Braha Siekiernik — KAROL CHORZEWSKI
Zima { JÓZEF HŁASKO
Sitke { CZESŁAW STOPKA
Kłosek { ANDRZEJ SUCHAŃSKI
Kłoskowa { SYLWIA SKOTNICKA
 JADWIGA WYSOCKA
Michał { RYSZARD DEMBIŃSKI
Iwan { HENRYK MACHALICA
Drużka — KRYSZYNA SUCZYŃSKA
Pan Franc — STANISŁAW TUBIELEWICZ
Kręciołek — JÓZEF HŁASKO

Wójtowie, Drużki, Panny Jeśne, Pachółkowie.

Inscenizacja i reżyseria:
MARIA STRASZEWSKA

Asystent reżysera:
KLEMENS MYCZKOWSKI

Opracowanie muzyczne:
ARKADIUSZ BASZTOŃ

Scenografia:
JERZY SZESKI

Choreografia:
KRYSZYNA SUCZYŃSKA

Inspicjent: STANISŁAW TUBIELEWICZ,

Sufler: KRYSZYNA ŚWIĘTOCHOWSKA

Początek przedstawienia punktualnie o godz. 19,30. Koniec przedstawienia o godz. 22,15

Obsada techniczna: kierownik techniczny — *Bolesław Niemcewski*, kierownik pracowni malarskiej — *Tadeusz Malski*, kierownik pracowni perkusarskiej — *Alfons Domiczek*, kierownik pracowni krawieckiej — *Emilia Rochowicz*, kierownik pracowni stolarskiej — *Wacław Strzałkowski*, kierownik działu elektrycznego — *Antoni Kolanowski*, kierownik pracowni modelatorskiej — *Heliodor Jankowski*, brygadier — *Stanisław Kaniewski*.

Podobny temat porusza w „Psiogłowcach” (1884). Przedstawia tutaj zmagania śię chłopów z Chodowa z feudalnym uciskiem, ich bunt i walkę o ludzkie prawa.

Największą jego kompozycją historyczną jest trylogia, poświęcona ruchowi husyckiemu. Składa się ona z trzech dzieł: „Wśród prądów”, „Przeciw całemu światu” i „Bractwo”.

W dziełach tych wbrew tradycyjnej wykładni burżuazyjnych uczonych Jirásek przedstawia husytyzm nie jako ruch religijny lecz jako potężną falę ruchu ludowego.

Ogromną zasługą Jiráska jest to, że w dziele swoim uchwycił nie tylko czeskość rewolucji husyckiej, ale i jej zróżnicowanie oraz szerokie ludowe i społeczne podłoże tego ruchu.

Dziejom odrodzenia narodowego Czech poświęcone są dwie powieści Jiráska, omawiające czasy i stosunki społeczne z końca XIX w. i początku XX w. (F. L. „Vek” i „U nas”).

Obok realistycznie ujmowanej prozy powieściowej, która była trzonem twórczości literackiej Jiráska, niemało uwagi i wysiłku poświęcił on twórczości dramatycznej, choć nie zajmuje ona w literaturze czeskiej tego samego miejsca co powieści Jiráska, spełniła jednak niemalą rolę narodowowychowawczą i do dzisiejszego dnia należy do stałego repertuaru teatru czeskiego.

W dramacie Jirásek uprawia tematykę zarówno współczesną („Emigrant” i „M. D. Rettigova”) jak i historyczną („Jan Žižka” i „Jan Hus” „Gero”).

Odrębną pozycję stanowią dwa dramaty: „Pan Johanes” i „Latarnia” (1905 r.). Łączy w nich autor sferę baśni z realistycznie przedstawionym środowiskiem ludowym.

Zbieżność wielu podań i przesądów ludowych, przedstawionych w „Latarni”, z legendami i zwyczajami ludu polskiego, czyni nam tę sztukę szczególnie bliską i zrozumiałą.

Jirásek w twórczości swojej wielokrotnie dał wyraz swojej sympatii do Polaków. Powstanie polskie z r. 1863 już w młodym chłopcu budziło uczucia szczerego podziwu i współczucia.

Folacy, oczom przyszłego wielkiego twórcy, ukázali się w aureoli bohaterskiej walki o wolność z przytłaczającą przemocą zaborcy. Jirásek interesował się naszym piśmienictwem, śledził z uwagą polskie życie kulturalne i polityczne. Sympatii tej dał wyraz zarówno w swojej twórczości historycznej jak i współczesnej („Gość”, „Uroki świata”, „Sobota”, „Maryla”, „Tczewski stos”).

„Występujące w całym dorobku Jiráska — pisze Józef Mag-nuszewski we wstępie do polskiego przekładu jego „Stałych podań czeskich” — PIW — 1955) — jedyne w swoim rodzaju zespolenie czeskości z ludem, przepojenie jej duchem najszerszego demokratyzmu było tym donioślejszym wkładem w kulturę, że dał go pisarz w czasie, kiedy najbardziej twórcze w dziedzinie kultury warstwy wyraźnie się od mas ludowych oddzielały. Z tego punktu widzenia czyn Jiráska urasta do niebywalej miary: pisarz stanął w rzędzie tych, co całe życie narodowe kierowali na właściwe drogi, dla których n a r ó d zna-czy — l u d.”

Państwowy Teatr Dolnośląski w Jeleniej Górze, doceniając w pełni powagę hasła międzynarodowej współpracy kulturalnej, a zwłaszcza współpracy między krajami demokracji ludowych, wprowadza tę sztukę do swego repertuaru w przeświadczeniu, że świat poezji i fantazji Alojzego Jiráska, wielkiego pisarza bratniego nam i sąsiadującego z nami przez grzbiet Karkonoszy narodu czeskiego, znajdzie w widzu polskim wdzięcznego i wrażliwego na piękno tej baśni odbiorcę.

JIRÁSEK O SWYCH UTWORACH HISTORYCZNYCH:

„Starałem się wskrzesić naszą przeszłość i zrozumieć ją lepiej. Robiłem to nie jak marzyciel, zapatrzony tylko w przeszłość, a całkowicie odwrócony od trudnej walki swego narodu w dobie obecnej. Właśnie dlatego, że całym sercem przeżywałem tę walkę narodu, czułem palącą potrzebę spojrzenia w naszą przeszłość, gdyż nie może w całej pełni zrozumieć dnia dzisiejszego ten, kto nie zna i nie pojmuje wczorajszego. W łańcuchu życia ogniwa terażniejszości spajają się w jedną całość z ogniwami przeszłości. I nie wszystko, co minęło, zmieniło się w martwą przeszłość. Bojownicy odeszli, ale walka trwa.

Wskrzesić w pamięci narodu obrazy minionych dni, dodać mu ducha i siłę, rozpalic w sercach święty ogień — jest to, myślę, konieczne również w warunkach współczesnych dążeń, w warunkach dążeń do oświaty i postępu, które stają się naszą bronią i naszym obowiązkiem”.

JIRÁSEK O „LATARNI”

„Wyrosła z mego wnętrza, z piśmiennictwa czeskiego, prócz tego nie miałem żadnych wzorów” (z „Pamiętników”).

JINDŘICH VODAK O „LATARNI”

„Sen nocy letniej” wysniony przez Czecha”.